

Pedagogical trends in the Aegean

Vol 12, No 1 (2021)

Τεύχος 12

Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*

Διεθνής περιοδική έκδοση παιδαγωγικών προβληματισμών

Θεματικός τόμος:

"Προσεγγίσεις ανάλυσης κινηματογραφικής ταινίας στην εκπαίδευση"

Διεύθυνση-Έκδοση περιοδικού:

Αθανασιάδης Ηλίας, Βρατσάλης Κώστας,
Σκούρτου Ελένη, Σοφός Αλιβίζος

© Αθανασιάδης Ηλίας, Βρατσάλης Κώστας, Σκούρτου Ελένη και Σοφός Αλιβίζος

Επιμέλεια 12^{ου} τεύχους
Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός

Γλωσσική Επιμέλεια 12^{ου} τεύχους
Κανόχης Παναγιώτης

ISSN 1790-5532

Το περιοδικό παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο, όπως και η γλώσσα, δεν έχει καμία κατασκευαστική αξία παρά μόνο αξία χρήσης. Γι' αυτό και προσιμότητα δωρεάν

«Αυτή η ταινία μου 'τρύπησε την καρδιά'»: Η αξιοποίηση του κινηματογράφου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κώστας Μάγος, Νίκος Χανιωτάκης

doi: [10.12681/revmata.32034](https://doi.org/10.12681/revmata.32034)

Copyright © 2022, Κώστας Μάγος, Νίκος Χανιωτάκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Μάγος Κ., & Χανιωτάκης Ν. (2022). «Αυτή η ταινία μου 'τρύπησε την καρδιά'»: Η αξιοποίηση του κινηματογράφου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. *Pedagogical Trends in the Aegean*, 12(1), 20–29.
<https://doi.org/10.12681/revmata.32034>

«Αυτή η ταινία μου ‘τρύπησε την καρδιά’»: Η αξιοποίηση του κινηματογράφου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κώστας Μάγος¹
magos@uth.gr

Νίκος Χανιωτάκης²
chaniot@uth.gr

«Οι ταινίες είναι οι γέφυρες ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον»

(Majid Majidi, Ιρανός σκηνοθέτης)

Περίληψη

Οι κινηματογραφικές ταινίες μπορεί να αποτελέσουν ένα αποτελεσματικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, καθώς μπορούν να υποστηρίξουν την διδασκαλία πολλών και διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος. Συγχρόνως, η προβολή ταινιών δημιουργεί ένα ευχάριστο περιβάλλον για την εξέλιξη της διδακτικής διαδικασίας και της επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Στο ίδιο πλαίσιο μπορεί να λειτουργήσει η προβολή ταινιών και στην εκπαίδευση των υποψήφιων εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερα η αξιοποίηση ταινιών οι οποίες αφορούν σε εκπαιδευτικά ζητήματα μπορεί να βοηθήσει τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν και να στοχασθούν σχετικά με διαφορετικές διαστάσεις της εκπαίδευσης. Το παρόν άρθρο περιγράφει την επίδραση που είχε σε υποψήφιους εκπαιδευτικούς η προβολή της ιρανικής ταινίας «Τα παιδιά του παραδείσου» στο πλαίσιο του μαθήματος «Η εκπαίδευση στον κινηματογράφο», το οποίο διδάσκεται σε δύο παιδαγωγικά τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Λέξεις κλειδιά: κινηματογραφικές ταινίες, τριτοβάθμια εκπαίδευση, εκπαίδευση εκπαιδευτικών, ιρανικός κινηματογράφος

Abstract

Films can support the teaching of many and different subjects of the school curriculum, so they can be an effective educational tool for teachers. At the same time, showing films in the classroom creates a pleasant environment for the development both of the teaching process and the communication between teachers and students. In the same context showing films can support the training of pre-service teachers. Especially, the use of films focusing on educational issues could help prospective teachers to approach and reflect on different dimensions of education. The present article describes the effects of the release of the Iranian film “The children of heaven” to student teachers, in the context of an academic course which is taught in two Education Departments in the University of Thessaly.

Key words: films, higher education, teacher education, Iranian cinema

¹ Αναπληρωτής Καθηγητής στο ΠΤΠΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

² Αναπληρωτής Καθηγητής στο ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

1. Εισαγωγή

Η αξιοποίηση των ταινιών στην εκπαιδευτική και διδακτική διαδικασία είναι σχεδόν παράλληλη με την ιστορία του κινηματογράφου. Μέσα από τις ταινίες οι μαθητές αποκτούν νέες γνώσεις, εμπεδώνουν παλαιότερες, καλλιεργούν την φαντασία τους, αναπτύσσουν τον συναισθηματικό τους κόσμο. Σύμφωνα με τους Kennedy, Senses & Ayan (2011), οι ταινίες εμπλουτίζουν τις εμπειρίες των μαθητών, ενώ συγχρόνως υποστηρίζουν την κατανόηση και την προώθηση πανανθρώπινων αξιών. Ο Woolfolk (2009) υπογραμμίζει ότι μέσα από τις ταινίες οι θεατές μαθητές μπορούν να προβληματιστούν για καταστάσεις και προβλήματα του πραγματικού κόσμου, να αναπτύξουν τις απόψεις τους, να σκεφτούν για την ζωή των άλλων. Με δεδομένο ότι οι ταινίες πρώτα απ' όλα είναι αφηγήσεις προσωπικών ή συλλογικών ιστοριών, μέσα από αυτές ζωντανεύουν οι ζωές των ανθρώπων, οι γλώσσες, οι παραδόσεις, η καθημερινότητα. Οι θεατές κατανοούν ότι δεν υπάρχει ένας τρόπος ζωής, ένας τρόπος θέασης του κόσμου, μια παγκόσμια αλήθεια. Αντίθετα, μέσα από τις ταινίες μπορούν να ανακαλύψουν τις διαφορετικές 'αλήθειες' και εμπειρίες που κρύβει η ζωή των ανθρώπων ανά τον κόσμο (O'Bannon & Goldenberg, 2008).

Μέσω του στοχασμού και του αναστοχασμού, ο οποίος εύκολα αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια της προβολής μιας ταινίας, αλλά και της συζήτησης που μπορεί να ακολουθήσει, δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, να μετασχηματίσουν προηγούμενες απόψεις και νοητικές οπτικές τους και να αναπτύξουν νέες αναγνώσεις του κόσμου. Η διαδικασία αυτή είναι ικανή να οδηγήσει στην καλλιέργεια τόσο της ενσυναίσθησης όσο και άλλων κοινωνικών δεξιοτήτων, που θεωρούνται απαραίτητες για την αρμονική κοινωνική συμβίωση. Σύμφωνα με τους Sharjeel & Dadabhoy (2013) ένα καλό φιλμ είναι όπως ένα καλό βιβλίο που μπορεί να επηρεάσει την ζωή μας και να διαμορφώσει τις εμπειρίες τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων. Συγχρόνως, οι ταινίες -σε αντίθεση με άλλες διδακτικές προσεγγίσεις- κρατούν ενεργό το ενδιαφέρον των μαθητών, υποστηρίζουν την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου, αλλά και μεταξύ των εκπαιδευομένων, αφού η προβολή μιας ταινίας στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, συνήθως ακολουθείται από συζήτηση, καθώς και άλλες διαδραστικές δραστηριότητες. Συγχρόνως, η προβολή μιας ταινίας δημιουργεί ένα ευχάριστο περιβάλλον το οποίο λειτουργεί καταλυτικά στην διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης.

2. Κινηματογράφος και εκπαίδευση εκπαιδευτικών

Οι ίδιοι λόγοι που καθιστούν σημαντική την αξιοποίηση των ταινιών στο πλαίσιο της τυπικής σχολικής εκπαίδευσης ισχύουν και για την εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τον Tan (2007), η χρήση των ταινιών καλλιεργεί τον αναστοχασμό των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι οι κατάλληλα επιλεγμένες και ενταγμένες στο πρόγραμμα σπουδών ταινίες μπορούν να αποτελέσουν ένα πρωτότυπο και αποτελεσματικό μέσο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι ταινίες μπορούν να λειτουργήσουν ως 'αποπροσανατολιστικό δίλημμα' (Mezirow, 2000), το οποίο δημιουργώντας νοητικές ανατροπές στις μέχρι τότε αντιλήψεις και παραδοχές των εκπαιδευομένων προωθούν τον αναστοχασμό και μέσω αυτού την μετασχηματίζουσα μάθηση, δηλαδή την αλλαγή προηγούμενων αντιλήψεων και στάσεων. Ο αναστοχασμός μπορεί να αναπτυχθεί ιδιαίτερα μέσα από την αξιοποίηση της καταγραφής των σκέψεων των θεατών μετά την προβολή της ταινίας. Η καταγραφή βοηθά στην δόμηση των σκέψεων και στην εξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων, τα οποία σχετίζονται με τα θέματα που τίγονται στο πλαίσιο των προβαλλόμενων ταινιών (Tan, 2007). Η παραπάνω διαδικασία σχετίζεται άμεσα με τους στόχους της κριτικής εκπαίδευσης και η προβολή ταινιών σε συνδυασμό με την κατάλληλη

επεξεργασία στο πλαίσιο τόσο των προπτυχιακών όσο και των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο προώθησης της κριτικής εκπαίδευσης.

Ο Ταν (ό.π.) πραγματοποίησε έρευνα σε ένα δείγμα 243 φοιτητών ενός παιδαγωγικού τμήματος οι οποίοι στο πλαίσιο ενός εξαμήνου παρακολούθησαν την προβολή πέντε ταινιών που αφορούσαν στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τους ερευνητές, σκοπός του μαθήματος ήταν οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί να προβληματιστούν για διάφορες κοινωνικές διαστάσεις της διδασκαλίας και της μάθησης μέσα από τις ταινίες. Το κεντρικό ερευνητικό τους ερώτημα εστίαζε στο αν και κατά πόσο οι ταινίες βοήθησαν στην κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου της διδασκαλίας και μάθησης, αλλά και να περιγράψουν την γνώμη τους για τον συγκεκριμένο τρόπο διδακτικής προσέγγισης του θέματος με βασικό εκπαιδευτικό μέσο την προβολή των ταινιών. Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν τα εξής βασικά συμπεράσματα: οι ταινίες είναι αποτελεσματικές, αφού προκαλούν το ενδιαφέρον των υποψήφιων εκπαιδευτικών, εμπνέουν και αναπτύσσουν τον αναστοχασμό τους, αφού εστιάζουν σε ζητήματα που προβληματίζουν τους ίδιους και τους παρωθούν να σκεφτούν πάνω σε νοήματα και πρακτικές που θεωρούν σημαντικές και ενδεχομένως, να μεταβάλουν πεποιθήσεις και πρακτικές. Η αξιοποίηση των ταινιών είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς που προτιμούν ή έχουν μεγαλύτερη άνεση με την αυτόνομη μάθηση, ενώ τα θέματα που αναδεικνύονται στις ταινίες χρειάζεται να υποστηρίζονται με κατάλληλες εισηγήσεις, διαβάσματα και οδηγίες από τους διδάσκοντες

3. Το μάθημα «Η εκπαίδευση στον κινηματογράφο»

Το μάθημα «Η εκπαίδευση στον κινηματογράφο» είναι μάθημα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής και Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Πρόκειται για μάθημα επιλογής που διδάσκεται από κοινού σε φοιτητές/τριες και των δύο Τμημάτων που βρίσκονται στο τελευταίο έτος των σπουδών τους. Σκοπός του μαθήματος είναι η προσέγγιση του σχολικού θεσμού και της εκπαίδευσης γενικότερα μέσα από την οπτική του κινηματογράφου. Έχοντας ως άξονα την προβολή μιας σειράς ταινιών με θεματολογία σχετική με την εκπαίδευση, καθώς και τις δραστηριότητες που ακολουθούν την προβολή, οι φοιτητές/τριες γνωρίζουν, συζητούν και στοχάζονται σχετικά με διαφορετικές διαστάσεις της εκπαίδευσης και του σχολείου παλιά και σήμερα. Οι διδακτικές προσεγγίσεις, η κοινωνική αλληλεπίδραση στο σχολικό περιβάλλον, οι συγκρούσεις στον ρόλο του εκπαιδευτικού, η σχέση σχολείου και οικογένειας, οι εκπαιδευτικές ανισότητες και η διαπολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης είναι μερικές από τις κεντρικές θεματικές που προσεγγίζονται στο πλαίσιο του μαθήματος.

Οι ταινίες που προβάλλονται έχουν επιλεγεί με τρόπο ώστε να εστιάζουν σε διαφορετικά θέματα πάντα σχετιζόμενα με το σχολείο και την εκπαίδευση. Προέρχονται τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό, ενώ προτείνονται τόσο από τους διδάσκοντες όσο και από τους φοιτητές/τριες που παρακολουθούν το μάθημα. Ενδεικτικές ταινίες που έχουν προβληθεί στο πλαίσιο του μαθήματος είναι: «Ο κύκλος των χαμένων ποιητών» (Αμερική), «Το σκασιαρχείο» (Γαλλία), «Το κύμα» (Γερμανία), «Τα παιδιά του παραδείσου» (Ιράν), «Ούτε ένας λιγότερος» (Κίνα), «Το θαύμα» (Τουρκία), «Η γλώσσα της πεταλούδας» (Ισπανία), «Όλα τα αθέατα παιδιά» (συλλογική), «Το καναρινί ποδήλατο» (Ελλάδα), «Ο ψύλλος» (Ελλάδα) και άλλες. Μετά από κάθε προβολή ακολουθεί συζήτηση, η οποία εστιάζει στα σημαντικότερα εκπαιδευτικά ζητήματα που τίθενται στην ταινία, αλλά και δραστηριότητες εκ μέρους των φοιτητών/τριών, όπως ο ατομικός ή ομαδικός γραπτός σχολιασμός της ταινίας.

Στο πλαίσιο του μαθήματος οι φοιτητές υποχρεούνται να συμμετέχουν σε δύο ομαδικές εργασίες. Η πρώτη εστιάζει στην ανάλυση μιας ταινίας με θέμα σχετικό με την εκπαίδευση, την οποία οι ίδιοι θα αναζητήσουν και θα αναλύσουν πάνω σε συγκεκριμένους άξονες, ενώ η

δεύτερη αφορά στην δημιουργία μιας ταινίας μικρού μήκους με θέμα επίσης σχετικό με το σχολείο ή γενικότερα την εκπαίδευση. Αξίζει να σημειωθεί ότι δύο από τις χρονιές που διδάχθηκε το παραπάνω μάθημα υπήρξαν εκπαιδευτικές καινοτομίες, οι οποίες συνέβαλαν σημαντικά τόσο στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων όσο και στην κινητοποίηση του στοχασμού, αλλά και των εμπειριών των συμμετεχόντων/ουσών φοιτητών/τριών σε πρωτόγνωρα για τους ίδιους ζητήματα. Η πρώτη αφορούσε σε ψηφιακές συναντήσεις στο πλαίσιο του μαθήματος με φοιτητές/τριες που παρακολουθούσαν παρόμοιο μάθημα στο Τμήμα Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Seiryo της Ιαπωνίας, ενώ η δεύτερη εστίαζε στην συμμετοχή στο μάθημα ενηλίκων μαθητών του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Βόλου. Οι τελευταίοι παρακολουθούσαν το μάθημα σε όλη την διάρκεια του εξαμήνου και συμμετείχαν στις δραστηριότητες από κοινού με τους/τις φοιτητές/τριες.

4. Ο ιρανικός κινηματογράφος

Μια από τις ταινίες που προβάλλεται συστηματικά κατά τη διάρκεια του παραπάνω μαθήματος και αξιολογείται από την πλειονότητά των φοιτητών/τριών, στο πλαίσιο τελικού ερωτηματολογίου αξιολόγησης του μαθήματος με χρήση πεντάβαθμης κλίμακας Likert αφενός ως μία από τις ταινίες που τους άρεσε 'πάρα πολύ' και αφετέρου ως μια από τις ταινίες που 'οπωσδήποτε' θα επέλεγαν να δείξουν στους μαθητές τους είναι η ιρανική ταινία «Τα παιδιά του παραδείσου». Πρόκειται για ταινία του σκηνοθέτη Majid Majidi, η οποία γυρίστηκε το 1997 και αποτελεί την πρώτη ιρανική ταινία που προτάθηκε, χωρίς όμως τελικώς να το κερδίσει, για βραβείο Oscar καλύτερης ξένης ταινίας. Προτού παρουσιασθούν το περιεχόμενο και οι βασικές διαστάσεις της συγκεκριμένης ταινίας, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στον ιρανικό κινηματογράφο.

Το ελάχιστο γνωστό σε διεθνές επίπεδο μέχρι την δεκαετία του 1980 ιρανικό σινεμά, αρχίζει από το 1985 και μετά να διακρίνεται σε διεθνή κινηματογραφικά φεστιβάλ αποσπώντας σημαντικά βραβεία. Η αρχή έγινε με την ταινία «Ο δρομέας» (The Runner) του Amir Naderi's Davandeh η οποία βραβεύθηκε σε πολλά κινηματογραφικά φεστιβάλ και προβλήθηκε σε πολλές χώρες, ενώ η ταινία «Η γεύση του κερασίου» του Abbas Kiarostami βραβεύθηκε στο φεστιβάλ των Καννών το 1997, δίνοντας κίνητρο σε πολλούς νέους Ιρανούς δημιουργούς να ασχοληθούν με το σινεμά και να δημιουργήσουν ταινίες με διεθνή επιτυχία (Zeydabadi-Nejad 2007). Το 2000 τρεις Ιρανοί σκηνοθέτες βραβεύθηκαν στο φεστιβάλ των Καννών: ο Bahman Ghobadi για την ταινία «Μεθυσμένα Άλογα», η Samira Makhmalbaf για τον «Μαυροπίνακα» και ο Hassan Yektapanah για την ταινία «Παρασκευή». Εκτός από τους παραπάνω, τρεις ακόμη διεθνώς γνωστοί Ιρανοί σκηνοθέτες με πλήθος βραβευμένων ταινιών στο ενεργητικό τους είναι οι Jafar Panahi, Mohsen Makhmalbaf και ο Majid Majidi, οι οποίοι παρά τις όποιες διαφορές στην κινηματογραφική τους ματιά, τα μηνύματα που προβάλλουν διασταυρώνονται ποικιλοτρόπως (Poudeh & Shirvani, 2008).

Σύμφωνα με τον Pittman (2011) ο ιρανικός κινηματογράφος είναι ένας ιδιαίτερος κινηματογράφος με τη δική του θεματολογία και αισθητική και τις δικές του φόρμες και συμβολισμούς, ο οποίος αναδεικνύει με ένα δυναμικό και ρεαλιστικό τρόπο την εικόνα του Ιράν, μιας χώρας άγνωστης για τους περισσότερους. Ο Weinberger (2010) συγκρίνει τον σύγχρονο ιρανικό κινηματογράφο με το αντίστοιχο ρεύμα του ιταλικού νεορεαλισμού, εντοπίζοντας όμως μια βασική διαφορά ανάμεσα στα δύο ρεύματα. Οι ήρωες στις ταινίες του ιταλικού ρεαλισμού συχνά εμφανίζουν μια αρνητική ηθική και πνευματική διαδρομή, σε αντίθεση με τις ιρανικές ταινίες όπου στο τέλος των ιστοριών οι ήρωες συνήθως βρίσκονται σε σημαντικά καλύτερη θέση από εκείνη που ξεκίνησαν, μεταφέροντας έτσι στους θεατές μηνύματα ελπίδας και αισιοδοξίας.

Οι ιρανικές ταινίες είναι βαθιά ανθρωπιστικές και οι πρωταγωνιστές, οι οποίοι συνήθως εκπροσωπούν καθημερινούς ανθρώπους που αγωνίζονται για την επιβίωση, στο τέλος θα κατα-

φέρουν να επιτύχουν το σκοπό τους και παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν να δημιουργήσουν ρωγμές στις αδιέξοδες καταστάσεις που συχνά βρέθηκαν να ζουν. Εκτός από το παραπάνω, ο Weinberger (ό.π.) εντοπίζει και άλλα κοινά σημεία μεταξύ των ταινιών του σύγχρονου ιρανικού σινεμά. Σε πολλές ταινίες οι ηθοποιοί δεν είναι επαγγελματίες, οι ταινίες δεν έχουν γυρισθεί σε στούντιο, αλλά σε πραγματικούς χώρους, συχνά έχουν στοιχεία ντοκιμαντέρ και σε αρκετές από αυτές το τέλος είναι ανοικτό.

Μιλώντας για το ιρανικό σινεμά δεν μπορεί να μην γίνει αναφορά στο ρόλο που έχει παίξει το πολιτικό καθεστώς της χώρας, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως θρησκευτική δικτατορία. Η χειρότερη περίοδος, σύμφωνα με τους Roudesh & Shirvani (2008), ήταν τα πρώτα χρόνια μετά την επανάσταση του 1979 εναντίον του Σάχη, όταν φανατικοί μουσουλμάνοι, θεωρώντας ότι ο κινηματογράφος απομακρύνει το κοινό από τις αρχές της ισλαμικής θρησκείας έκαψαν συνολικά 180 από τους 430 εν λειτουργία τότε κινηματογράφους, ενώ σε μια αντίστοιχη πυρκαγιά στην πόλη Abadan έχασαν την ζωή τους 300 άνθρωποι. Οι ίδιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι νεότερες κυβερνήσεις φαίνονται να κρατάνε μια αμφίθυμη στάση απέναντι στις ταινίες. Ενώ από την μια πλευρά δηλώνουν υπερηφάνεια για τα διεθνή βραβεία που κερδίζουν οι ταινίες, για κάποιες από αυτές απαγορεύουν την προβολή τους στην ίδια την χώρα, ενώ φαίνεται να μην εμποδίζουν την προβολή τους στο εξωτερικό. Πιθανόν η επιλογή αυτή είναι ένας τρόπος της κυβέρνησης να δείξει 'καθαρό πρόσωπο' απέναντι σε ζητήματα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τα οποία έχει επανειλημμένως κατηγορηθεί το Ιράν σε διεθνείς οργανισμούς. Παρόλα αυτά πολλοί Ιρανοί σκηνοθέτες, και μεταξύ αυτών και ο Majid Majidi, σε συνεντεύξεις τους στον διεθνή τύπο έχουν παραπονεθεί για λογοκρισία και πιέσεις που έχουν δεχθεί σχετικά με το περιεχόμενο κάποιων ταινιών τους.

5. Η ταινία «Τα παιδιά του Παραδείσου»

Η ταινία «Τα παιδιά του Παραδείσου» αφηγείται την ιστορία ενός μικρού αγοριού, του Αλί, που χάνει τα παπούτσια της αδελφής του, Ζαχρά. Θέλοντας να μην επιβαρύνουν περισσότερο την ιδιαίτερα φτωχή οικογένειά τους με την αγορά ενός καινούριου ζευγαριού παπουτσιών, τα δυο παιδιά αποφασίζουν να μοιραστούν το ένα και μοναδικό και όχι σε καλή κατάσταση ζευγάρι παπουτσιών του Αλί. Έτσι, το κάθε παιδί τρέχει για να παραδώσει στο άλλο τα παπούτσια προκειμένου να πάει στο σχολείο, αφού οι σχολικές ώρες του ενός ακολουθούν με αυστηρότητα τις ώρες του άλλου. Προκειμένου να δώσει μια λύση στο πρόβλημα, ο Αλί αποφασίζει να πάρει μέρος σε έναν σχολικό αγώνα δρόμου, όπου το τρίτο βραβείο είναι ένα καινούριο ζευγάρι αθλητικά παπούτσια. Όμως, αντί για τρίτος νικητής στον αγώνα όπως υπολογίζει, τελικά έρχεται πρώτος και του αντιστοιχεί ένα διαφορετικό βραβείο από αυτό που επιθυμούσε.

Η ταινία τα «Τα παιδιά του Παραδείσου» έχει ιδιαίτερα πλούσιο περιεχόμενο και αναδεικνύει πολλά και διαφορετικά θέματα που αφορούν τόσο σε ζητήματα της καθημερινής ζωής των παιδιών, αλλά και των ενηλίκων στο Ιράν όσο και σε γενικότερα θέματα όπως είναι η παιδική ηλικία και κυρίως τα παιδιά ως δρώντα υποκείμενα (Corsaro, 2005). Το τελευταίο αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα μηνύματα της ταινίας, αφού τα αδέρφια-πρωταγωνιστές προσπαθούν από την αρχή μέχρι το τέλος να επιλύσουν μόνα τους το πρόβλημα που έχει προκύψει με την απώλεια των παπουτσιών, καθώς δεν θέλουν να επιβαρύνουν ούτε οικονομικά ούτε συναισθηματικά τους ήδη στενοχωρημένους γονείς τους. Συγχρόνως τα παιδιά προσπαθούν με κάθε τρόπο να υποστηρίξουν την οικογένειά τους, η οποία φαίνεται να αντιμετωπίζει σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα. Η Ζαχρά συμβάλλει στην μεγάλωμα του τρίτου μικρότερου παιδιού, ενώ ο Αλί βοηθά τον πατέρα του στην εξασφάλιση του μεροκάματου.

Ο τρόπος που σκέφτονται και δρουν οι δυο μικροί πρωταγωνιστές της ταινίας επιβεβαιώνουν τις απόψεις της Corsaro (ό.π.) ότι τα παιδιά δεν είναι παθητικά, αλλά δρώντα υποκείμενα που παίζουν τα ίδια σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της ζωής τους. Παίρνουν

αποφάσεις για τα πράγματα που τους ενδιαφέρουν και στοχάζονται πάνω στις απόψεις και τις στάσεις τους. Όπως επισημαίνει ο Thomayer (2017) ίσως ένας ενήλικος πολύ δύσκολα μπορεί να καταλάβει ολοκληρωτικά τον τρόπο που σκέφτονται και δρουν τα παιδιά, ενώ οι James, Jenks and Prout (1998) υπογραμμίζουν ότι η παιδική ηλικία αποτελεί έναν 'ανεξάρτητο τόπο' με τους δικούς του κανόνες, τελετές και νόρμες, έναν τόπο ανοίκειο στους ενήλικες.

Η ταινία του Majidi επιτυγχάνει να χαρτογραφήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αυτόν τον 'ανεξάρτητο τόπο' μέσα στον οποίο κινούνται οι ήρωες της ταινίας. Ο 'τόπος' των δυο αδελφιών έχει διακριτά όρια από τους τόπους των άλλων μελών της οικογένειας, αλλά και των υπόλοιπων ενηλίκων που παίρνουν μέρος στην ταινία. Φυσικά, υπάρχουν συνεχείς διασταυρώσεις ανάμεσα στην ζωή των παιδιών και σε εκείνη των ενηλίκων, όμως ο σκηνοθέτης αναδεικνύει συνεχώς την ικανότητα των παιδιών να διαχειριστούν αυτόνομα και αποτελεσματικά την καθημερινότητά τους και τις ανάγκες τους. Η εμπρόθετη δράση (agency) του μικρού πρωταγωνιστή αναδεικνύεται στον υψηλότερο δυνατό βαθμό στο τελευταίο μέρος της ταινίας όταν διεκδικεί να συμμετάσχει στον σχολικό αγώνα δρόμου. Μοναδικό του κίνητρο είναι να κερδίσει το τρίτο βραβείο ώστε να επιτύχει με τον τρόπο αυτό να προσφέρει ένα καινούριο ζευγάρι παπούτσια στην αδερφή του, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της απώλειας των δικών της παπουτσιών. Η ανάληψη της ευθύνης και η προσπάθεια του Αλί να επιλύσει την πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί αναδεικνύουν και το επίπεδο της ωριμότητάς του, στοιχείο αρκετά κοινό στα παιδιά που έχουν αντίστοιχη κοινωνική καταγωγή με εκείνη του Αλί και στα οποία η συναισθηματική ενηλικίωση συχνά έρχεται νωρίτερα από εκείνη που σηματοδοτεί η βιολογική τους ηλικία. Εμμέσως, πλην σαφώς, η ταινία θέτει έναν έντονο προβληματισμό σχετικά με την εικόνα της παιδικής ηλικίας, η οποία φαίνεται να διαφοροποιείται με κυρίαρχο κριτήριο τις κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους μέσα στις οποίες μεγαλώνει ένα παιδί. Παρόλα αυτά, όπως υπογραμμίζει ο Majidi, θέλοντας, ενώ αναδεικνύει τις διαφορές, συγχρόνως να επισημάνει την οικουμενικότητα της παιδικής ηλικίας «κανένας άλλος κόσμος δεν είναι τόσο απλός, αυθεντικός και μεγαλειώδης όσο ο κόσμος των παιδιών. Παίρνω τον κόσμο των παιδιών σοβαρά γιατί είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα» (Donmez-Colin, 2002:89).

Το θέμα της φτώχειας, καθώς και των κοινωνικών ανισοτήτων αποτελεί μια ακόμη σημαντική διάσταση στην ανάλυση της συγκεκριμένης ταινίας. Ενώ ο μικρός Αλί και η αδερφή του φαίνεται να αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της πληθυσμιακής πλειονότητας που αντιμετωπίζει εντονότατα οικονομικά προβλήματα, επιβιώνοντας σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας, ένα άλλο μέρος του πληθυσμού ζει σε συνθήκες ευμάρειας. Ο Majidi προφανώς και θέλει μέσα από την ταινία του να τονίσει τις κοινωνικές ανισότητες στην ιρανική κοινωνία και για να το κάνει αυτό προσθέτει στην σεναριακή πλοκή την αναζήτηση ευκαιριακής εργασίας από τον Αλί και τον πατέρα του στην πλούσια περιοχή της πόλης. Όμως, για να μην μείνει η ταινία σε ένα κοινότοπο επίπεδο καταγγελίας των κοινωνικών ανισοτήτων, ο σκηνοθέτης δημιουργεί μια καινούρια γέφυρα ανάμεσα στην ζωή του Αλί και του πλούσιου συνομηλίκου του. Η γέφυρα αυτή χτίζεται και πάλι με κέντρο τις παιδικές ανάγκες και το δικαίωμα των παιδιών στο παιχνίδι. Όπως υποστηρίζει ο Winnicott (1971) το παιχνίδι είναι μια δραστηριότητα ικανή να γκρεμίζει τα 'σύνορα', να γεφυρώσει τις διαφορές, να δημιουργήσει συνθήκες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε παιδιά που ανήκουν σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα και έχουν διαφορετικές ζωές.

Η εκπαίδευση και το σχολείο αποτελούν μια ακόμη σημαντική διάσταση της ταινίας. Οι θεατές καταρχάς μπορούν να γνωρίσουν βασικά στοιχεία από την σχολική ζωή στο Ιράν, όπως τις ξεχωριστές ώρες μαθήματος για αγόρια και κορίτσια, τον μεγάλο αριθμό μαθητών στην τάξη, την δασκαλοκεντρική διδασκαλία. Η εικόνα της δημόσιας εκπαίδευσης καθρεφτίζει την αντίστοιχη κοινωνική εικόνα με το στοιχείο της φτώχειας να αναδεικνύεται και εδώ ως κυρίαρχο. Οι θεατές από τις χώρες του δυτικού κόσμου που βλέπουν την ταινία αναγνωρίζουν εικόνες εκπαίδευσης που αντιστοιχούν σε παλαιότερες δεκαετίες όσον αφορά στην εκπαίδευση στις δικές τους χώρες, όμως και εδώ υπάρχουν κοινά σημεία που επιλέγει να αναδείξει εύστοχα ο

σκηνοθέτης, όπως η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού και ο κυρίαρχος ρόλος του στην επικοινωνία με τους μαθητές του. Στα «Παιδιά του Παραδείσου» ο σκηνοθέτης αναδεικνύει δύο τύπους εκπαιδευτικών: αφενός τον εκπαιδευτικό με κατανόηση προς τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες του μαθητή, όπως αυτό καθρεφτίζεται στο πρόσωπο του δασκάλου του Αλί, αφετέρου τον τυπικό και ανελαστικό εκπαιδευτικό που απλώς εφαρμόζει νόμους και κανόνες, χωρίς να ενδιαφέρεται πραγματικά για τους μαθητές του, ρόλος που αναδεικνύεται στο πρόσωπο του διευθυντή του σχολείου.

Πέρα από τα θέματα που αναφέρθηκαν παραπάνω η ταινία «Τα παιδιά του Παραδείσου» είναι κυρίως μια ταινία για την ενσυναίσθηση. Η ενσυναίσθηση διατρέχει όλο το σενάριο της ταινίας κυρίως μέσα από την σχέση των δύο αδελφιών, αλλά όχι μόνο. Ένα από τα συναισθηματικά δυνατότερα σημεία της ταινίας είναι η σκηνή όπου τα δύο αδέρφια πηγαίνουν να ζητήσουν τα χαμένα παπούτσια της Ζαχρά από την οικογένεια που τελικά τα απέκτησε και αποφασίζουν να μην τα ζητήσουν όταν διαπιστώνουν ότι ο πατέρας της οικογένειας είναι τυφλός και ότι ζουν σε συνθήκες φτώχειας παρόμοιας με την δική τους. Ο Wulandari (2019) αναλύοντας την συγκεκριμένη ταινία υπογραμμίζει το στοιχείο της ενσυναίσθησης, καθώς και των δεσμών μεταξύ των μελών της ιρανικής οικογένειας, περιγράφοντας το ως ένα βασικό στοιχείο της ισλαμικής θρησκείας και πίστης. Αν και στα μάτια ενός ανεξίθρησκου αναλυτή το στοιχείο της θρησκείας στην ταινία είναι δευτερεύον και εμφανίζεται ελάχιστα στους διαλόγους, φαίνεται ότι για τους θρησκευόμενους συναδέλφους του αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο, το οποίο αναδεικνύουν έντονα στις κριτικές τους. Ο Mansureh, Kamaruzaman & Hussin Bin (2015) υποστηρίζουν ότι «Τα παιδιά του Παραδείσου» είναι μια ταινία που προωθεί τις κλασικές ισλαμικές αξίες που αποτελούν συγχρόνως και τις βασικές αξίες της ιρανικής κουλτούρας. Ανάμεσα σε αυτές υπογραμμίζουν τους οικογενειακούς δεσμούς, τον σεβασμό στους ηλικιωμένους, την εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων και συμπληρώνουν ότι η ανάγκη προώθησης των παραπάνω αξιών αναδεικνύει και την σημαντική εκπαιδευτική αξία της ταινίας. Η Houck (2015) η οποία έχει επιλέξει ως θέμα της διατριβής της την περιγραφή της παιδικής ηλικίας στις ταινίες του σύγχρονου ιρανικού σινεμά, μιλώντας για την συγκεκριμένη ταινία, υπογραμμίζει ότι οι δύο πρωταγωνιστές εκπροσωπούν το μοντέλο των 'καλών παιδιών', δηλαδή των παιδιών που σέβονται τους γονείς, έχουν καλή σχολική επίδοση, υποστηρίζουν την οικογένεια. Αν προσθέσει κανείς και το στοιχείο της τήρησης των θρησκευτικών κανόνων, το οποίο δεν είναι εμφανές στην συγκεκριμένη ταινία, το μοντέλο αυτό περιγράφει την εικόνα του 'ιδανικού παιδιού' τόσο στην ιρακική όσο και σε πολλές ακόμη κοινωνίες στον ανατολικό, αλλά και στον δυτικό κόσμο.

Αν και όπως ήδη επισημάνθηκε το στοιχείο της θρησκείας δεν αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο της συγκεκριμένης ταινίας ο Wulandari (2019) θεωρεί ότι το στοιχείο της πίστης είναι εκείνο που τελικά βοηθά τον Αλί και την οικογένειά του να ξεπεράσουν τα διάφορα εμπόδια. Διαβάζοντας μια τέτοια άποψη ο μη βαθιά θρησκευόμενος θεατής αναρωτιέται αν αυτό που οδηγεί έναν αναλυτή της ταινίας να επικεντρωθεί στην πίστη ως κεντρικό της στοιχείο, εκπροσωπεί τις απόψεις του ίδιου του αναλυτή ή την προσπάθεια του να εμφανίσει ότι ιδεολογικά ταυτίζεται με τα μέλη της θρησκευτικής εξουσίας που κυβερνούν την συγκεκριμένη χώρα. Αντίστοιχα, ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η άποψη του Sreekumar and Balasubramanian (2014) ότι «Τα παιδιά του Παραδείσου» είναι «μία από τις πιο ευαίσθητες ταινίες του Majidi, με ένα καθαρά απολιτικό θέμα». Σε αντίθεση με την παραπάνω άποψη θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι η συγκεκριμένη ταινία, όπως και σχεδόν το σύνολο των ταινιών του ίδιου σκηνοθέτη, είναι μια βαθιά πολιτική ταινία. Αν και η πολιτική διάσταση της ταινίας δεν είναι ίσως φανερή για όλους τους θεατές σε πρώτο επίπεδο, μια βαθύτερη ανάλυση αναδεικνύει ότι το μεγαλύτερο μέρος του σεναρίου και των σκηνών της ταινίας αποτελούν ένα κοινωνικοπολιτικό σχόλιο για την ανθρώπινη ζωή στο Ιράν, αλλά και σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου.

6. Οι απόψεις των φοιτητών/τριών

Μετά την προβολή της ταινίας στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού μαθήματος «Η εκπαίδευση στον κινηματογράφο», το οποίο παρουσιάστηκε σε προηγούμενη ενότητα, ζητήθηκε από τους φοιτητές να καταγράψουν ατομικά σε λίγες γραμμές τον κυρίαρχο προβληματισμό και το κυρίαρχο συναίσθημα που τους δημιούργησε η συγκεκριμένη ταινία. Στη συνέχεια οι φοιτητές μοιράστηκαν και συζήτησαν με τους συμμαθητές τους, δουλεύοντας σε μικρές ομάδες, όσα κατέγραψαν στα κείμενά τους, ενώ ακολούθησε συζήτηση και ανάλυση της ταινίας με το σύνολο των συμμετεχόντων. Οι κυρίαρχες απόψεις των φοιτητών όπως αυτές αναδειχθήκαν τόσο στο πλαίσιο της συζήτησης στις μικρότερες ομάδες όσο και σε εκείνο της ολομέλειας, στην πλειονότητά τους εστίαζαν στα παρακάτω θέματα: η φτώχεια ως ανασταλτικός παράγοντας στην εκπαίδευση, αλλά και ως κίνητρο για βελτίωση των συνθηκών ζωής, η μη ύπαρξη ισότιμων εκπαιδευτικών ευκαιριών, οι διαφορές στην παιδική ηλικία μεταξύ παιδιών με διαφορετική γεωγραφική και κοινωνική καταγωγή, οι οικογενειακοί δεσμοί και ο τρόπος που διαφοροποιούνται μεταξύ των πολιτισμών.

Ο προβληματισμός των εικοσάχρονων κατά μέσο όρο φοιτητών εστίασε σε ζητήματα κοινωνικής ανισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού, παιδικής εργασίας και δικαιωμάτων των παιδιών, κυβερνητικών πολιτικών και θρησκευτικών επιταγών. Στο σύνολό τους συμφώνησαν ότι ελάχιστα πράγματα γνώριζαν για την συγκεκριμένη χώρα και υπογράμμισαν ότι η ταινία αποτελεί έναυσμα από τη μεριά τους για αναζήτηση πληροφοριών σχετικών με την ιστορία και την τρέχουσα πολιτική κατάσταση στο Ιράν. Έκριναν ότι η ταινία ήταν ιδιαίτερα επιτυχής τόσο γιατί αφενός έδινε σημαντικές πληροφορίες για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας και αφετέρου διατηρούσε σε υψηλό επίπεδο το ενδιαφέρον των θεατών, δημιουργώντας έντονη συναισθηματική φόρτιση που έφτανε σε αποκορύφωση στο τελευταίο μέρος της ταινίας.

Όσον αφορά στα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της προβολής υπογράμμισαν την έντονη συγκίνηση, την απαισιοδοξία, αλλά και την ελπίδα όσο η ταινία πλησίαζε προς το τέλος της. Ενδεικτική για την ένταση των συναισθημάτων ήταν η φράση ενός φοιτητή που δήλωσε ότι η ταινία 'μου τρύπησε την καρδιά'. Στο σύνολό τους οι φοιτητές συμφώνησαν ότι η ταινία καλλιεργεί την ενσυναίσθηση, αλλά και τον αναστοχασμό και υπογράμμισαν ότι θα πρόβαλλαν αυτήν την ταινία στην τάξη τους ως μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, πιστεύοντας ότι μεταξύ των άλλων αποτελεί κατάλληλο υλικό για την προώθηση των σκοπών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Όσον αφορά την σκηνοθεσία της ταινίας, στο σύνολό τους συμφώνησαν ότι ήταν υψηλού επιπέδου, παρά τα πιθανόν ανεπαρκή οικονομικά και τεχνολογικά μέσα του σκηνοθέτη. Προς τον τελευταίο θα έστελναν μηνύματα υποστήριξης, θα τον προσκαλούσαν στην Ελλάδα για να ασχοληθεί με τα αντίστοιχα προβλήματα που αντιμετωπίζουν παιδιά κυρίως από προσφυγικές οικογένειες καθώς και παιδιά Ρομά, ενώ όπως δήλωσε χαρακτηριστικά μια φοιτήτρια σε ένδειξη της επίδρασης που είχε επάνω της η ταινία 'αν ήταν στο χέρι μου θα του έδινα όχι ένα, αλλά δυο Όσκαρ καλύτερης ταινίας'.

7. Συμπεράσματα

Ο κινηματογράφος αποτελεί ένα αποτελεσματικό εκπαιδευτικό μέσο για όλες τις ηλικίες, το οποίο με την κατάλληλη χρήση του μπορεί να συμβάλλει αφενός στην απόκτηση γνώσεων αφετέρου στην ανάπτυξη ευαισθητοποίησης και προβληματισμού σχετικά με τα ζητήματα που διαπραγματεύονται οι εκάστοτε προβαλλόμενες ταινίες. Στο πλαίσιο της τυπικής σχολικής εκπαίδευσης ο κινηματογράφος μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, υποστηρίζοντας την διδασκαλία πολλών και διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος, αλλά και δημιουργώντας ένα ευχάριστο περιβάλλον για την εξέλιξη της διδακτικής διαδικασίας και της επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Στο

ίδιο πλαίσιο μπορεί να λειτουργήσει η προβολή ταινιών και στην εκπαίδευση των υποψήφιων εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερα η αξιοποίηση ταινιών οι οποίες θεματολογικά συνδέονται με την εκπαίδευση, μπορεί να βοηθήσει τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς να προσεγγίσουν, να γνωρίσουν και να σχολιάσουν διαφορετικές διαστάσεις της εκπαίδευσης, ιστορικές, πολιτισμικές, παιδαγωγικές και άλλες, να προβληματισθούν για τον ρόλο του εκπαιδευτικού, τις διδακτικές μεθόδους, καθώς και το εκπαιδευτικό σύστημα σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου.

Ιδιαίτερα για την εκπαίδευση, αλλά και την καθημερινή ζωή σε λιγότερο γνωστές και 'ανοικτές' χώρες, ο κινηματογράφος αποτελεί ένα από τα ελάχιστα μέσα προκειμένου να τις 'ανακαλύψουν' οι θεατές από διαφορετικά μέρη του κόσμου. Στην κατηγορία των χωρών αυτών ανήκει το Ιράν, ενώ ο ιρανικός κινηματογράφος λειτουργεί ως ένα 'παράθυρο' γνωριμίας με την ιρανική κουλτούρα και το ιρανικό καθεστώς. Αποτελώντας μια ξεχωριστή περίπτωση κινηματογράφου, ο ιρανικός κινηματογράφος των τελευταίων δεκαετιών έχει δώσει εξαιρετικά δείγματα δουλειάς μέσα από ταινίες που επανειλημμένως έχουν αποσπάσει βραβεία και επαίνους σε διεθνή κινηματογραφικά φεστιβάλ. Ανάμεσα στις άλλες ταινίες, «Τα παιδιά του Παραδείσου» του Majid Majidi αποτελεί ένα από τα καλύτερα δείγματα του ιρανικού σινεμά. Η ταινία, μέσα από μια συγκινητική ιστορία με ήρωες παιδιά, προβάλλει σημαντικά ζητήματα της σύγχρονης ιρανικής κοινωνίας. Δεν αποτελεί μόνο ένα μέσο γνωριμίας με την συγκεκριμένη κοινωνία, αλλά κυρίως ένα ισχυρό μέσο για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και για τον λόγο αυτό αξίζει να αποτελέσει αντικείμενο προβολής και συζήτησης τόσο σε σχολικές τάξεις όσο και γενικότερα.

Οι βασικοί πρωταγωνιστές της ταινίας, που είναι παιδιά, όχι μόνο κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον του θεατή, αλλά αναδεικνύουν την εικόνα των παιδιών ως δρώντων υποκειμένων, τόσο μέσα από το ρόλο τους στο πλαίσιο της ταινίας όσο και μέσα από την ικανότητά τους να λειτουργήσουν άριστα ως ηθοποιοί, χωρίς καμιά ειδική εκπαίδευση ή προηγούμενη εμπειρία, απλώς φέρνοντας στο φιλμ εικόνες και σκηνές από την καθημερινή τους ζωή. Η ταύτιση των παιδιών-θεατών που θα δουν την ταινία με τα παιδιά-πρωταγωνιστές της ταινίας αποτελεί ένα ισχυρότατο μέσο για την ανάπτυξη αναστοχασμού και μετασχηματίζουσας μάθησης, δηλαδή διαδικασιών ικανών να ανατρέψουν προηγούμενες στερεοτυπικές και δυσλειτουργικές απέναντι στην ετερότητα νοητικές κατασκευές. Την λειτουργία αυτή διατύπωσε με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τρόπο ένας οκτάχρονος μαθητής-θεατής σε ένα ελληνικό δημοτικό σχολείο όπου προβλήθηκε η ταινία. Είπε ο συγκεκριμένος μαθητής στην συζήτηση που ακολούθησε την προβολή: «Ο Αλί και η Ζαχρά μου κούνησαν το μυαλό». Το «κούνημα του μυαλού» σύμφωνα με τα λόγια του μαθητή-θεατή, καθώς και το «το τρύπημα της καρδιάς» σύμφωνα με τα λόγια του φοιτητή-θεατή που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, ουσιαστικά σηματοδοτούν τους βαθύτερους στόχους της κριτικής εκπαίδευσης, τους οποίους με πρόθεση ή χωρίς φαίνεται να υπηρετεί η συγκεκριμένη ταινία.

Βιβλιογραφία

Allison, J., Jenks, C., & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.

Corsaro, W.A.(2005). *The sociology of childhood* (2nd ed.). Thousand Oaks: Pine Forge Press

Donmez-Colin, G. (2002). Refugees in Love and Life: An Interview with Majid Majidi. *Asian Cinema*, Spring/Summer 2002, 87-92 Kennedy, N. F., Senses, N., & Ayan, P. (2011). Grasping the social values through movies. *Teaching in higher education*, 16(1), 1-14.

Houck, K.L. (2015) Children in Post-Revolutionary Iranian Cinema: Visions of the Future. Master's Thesis, University of Texas, Austin Texas

- Woolfolk, A. (2009). *Educational Psychology* (11th ed.). Boston: Pearson
- Mansureh, E., Kamaruzaman Y. & Hussin Bin S. (2015). Teaching Moral Values Through the Film "Children of Heaven": A Review and Qualitative Analysis of Islam as a Way of Life. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6 (2) 331-334.
- Mezirow, J. (2000). Learning to think like an Adult: Core Concepts of Transformation Theory. In J. Mezirow & Associates (Eds.), *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress* (pp. 3-33). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- O'Bannon, T., & Goldenberg, M. (2008). *Teaching with films: Recreation, sports, tourism, and physical education*. Human Kinetics Publishers.
- Pittman, M. (2011). Majid Majidi and Baran: Iranian Cinematic Poetics and the Spiritual Poverty of Rumi. *Journal of Religion & Film*, 15(2). 1-13.
- Poudeh R.J. & Shirvani, M.R. (2008). Issues and Paradoxes in the Development of Iranian National Cinema: An Overview. *Iranian Studies*, 41(3). 323-341.
- Sharjeel, M. and Daddabhoy, K. (2013). Use of Films for Teaching Social Values in English Classes at Elementary Level. *Journal of Elementary Education*, 23(1), 41-52.
- Sreekumar, J. & Balasubramanian. A, (2014). An analysis of the siblings' bond in the iranian movie 'Children of Heaven'. Department of Communication, Amrita Vishwa Vidyapeetham, Coimbatore, Tamil Nadu, India. https://www.researchgate.net/publication/270746081_AN_ANALYSIS_OF_THE_SIBLINGS%27_BOND_IN_THE_IRANIAN_MOVIE_%27CHILDREN_OF_HEAVEN%27
- Tan, C. (2007). Reel life teaching: Nurturing reflective learners through film in initial teacher education. *Education Today*, 57(1), 11-17.
- Thomayer, C. (2017). *Teachers' perceptions on children's agency in early childhood education*. Master's Thesis in educational sciences. Department of Education. University of Jyvaskyla.
- Weinberger, S. (2007). Neorealism, Iranian Style, *Iranian Studies*, 40 (1), 5-16.
- Winnicott, D. W. (1971). *Playing and Reality*. London: Tavistock/Routledge
- Wulandari, D.F. (2019). Poverty and faith as reflected in majid majidi's children of heaven. *Journal of the English Literature Department*. Sultan Agung Islamic University, 13-20.
- Zeydabadi-Nejad, S. (2007). Iranian Intellectuals and Contact with the West: The Case of Iranian Cinema. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 34(3), 375-398.